

ГЕНЕЗИС ОТ ДУХА

Молитва

На този, който не с думи или с поучения, а
със своето пришествие и възвестяване на
Божие Делo помогна на духа ми
да захвърли телесните окови и
в царството на знанието да прогледне –
на Анджей Товянский⁴

поднасям моя отговор, изваян от духа ми
и моето разбиране на Божията Тайна
в знак на признателност и посвещение.

И затова моля Народа ми за почит към човека, изрекъл
тези думи – че всичко е от Духа и за Духа сътворено, подобно на
Коперник, но и много повече, защото не на физическия свят, а на света на
знанието е постигнал синтез.

Това произведение
посвещавам на полковник
Камиенски⁵,
мой брат в Бога,
който

с още по-могъща от моята сила, полска и мъченическа,
защитава с духа си последните устои на духа... мисля, че Бог няма
да го изостави – а отечеството някога ще прослави мощта и красотата,
които е показал като истински водач на Полша – воювайки в тъма –
дори без капка слънце, което би осветлило гибелта му.

А вие, поляци, не се отчайвайте, в тревоги не потъвайте!

Повярвайте, че цялото човечество не чрез лъжата на неколцина грешни,
а чрез смирение и от Бога дадено страдание
към правдата върви. На Божие дело служейки,
в истината трябва да се закълнем – от любовта да черпим сили.

⁴ Анджей Товянский (Andrzej Towiański, 1799 – 1878) – полски философ и идеолог на религиозния месианизъм. В началото на 40-те години създава в Париж мистично учение, според което Полша е призвана да бъде Месия и да изкупи греховете на човечеството. – Б. ред.

⁵ Николай Корвин Камиенски (Mikołaj Korwin Kamiński, 1799 – 1873) – полски аристократ, участник в Ноемврийското въстание през 1830 г., поради което е осъден на смърт, но успява да се спаси. След това участва и в други войни, които се водят в Европа. – Б. ред.

Върху Океанските скали Ти ме постави, Боже, да си припомня вековната история на моя дух, а аз в миг се почувствах Безсмъртен в миналото, Божий Син, Творец на всичко видимо, един от тези, които драговолно Ти отдават почит и любов на златни гирлянди от слънца и звезди.

Защото моят дух преди началото на Сътворението беше в **Словото**⁶, а **Словото** беше в Теб и аз бях в **Словото**.

И ние, духовете на словото, закопняхме за форми и ти, Боже, на мига направи ни видими, като позволи сами да можем от себе си, с волята и любовта си да приемем изконните форми и да застанем пред Теб.

И ето, духовете, избрали като своя форма **светлината**, Ти отдели от духовете, които бяха избрали да се явят в **тъмнината**, и тези по слънцата и звездите, и тези по земите и луните се заловиха да създават форми, от които ти, Боже, неспирно получаваш безусловния плод на любовта – а в нейно име всичко се създава, тя ражда всичко, що го има.

Тук, зад гърба ми, където запламтяват златни и сребърни скали, обсипани със слюда, като гигантски щитове, сънувани от Омир, тук, където изстреляното във висините слънце облива с пламък раменете ми, а в шума на морето се чува незатихващият глас на Хаоса, който се труди да добие форма, тук, дето духовете като мене някога, по този път поемат, за да се качат по стълбата на Яков към живота; над тия вълни, на които духът ми неведнъж се е впускар в непознати хоризонти, търсейки нови светове: позволи ми, Боже, да разкажа по детски за отколешния труд на живота, да го разчета по формите, които са написаното мое минало.

Защото духът ми, първата **Троица**, съставена от три лица – Дух, Любав и Воля, летеше, зовейки братски духове, подобни на него, и чрез любовта, събуждайки волята в себе си, преобрази една точка от тъмното пространство в проблясък на магнитни сили.

А те се превърнаха в електрически и мълниеносни стихии.

И получиха в Духа топлина.

А когато моят дух се отдаде на леност и сам засенчи своята слънчева същност, когато се отклони от пътя на Творчеството, тогава Ти, Боже, го наказва, като разедини, вкара в битки вътрешните му сили и така го застави не със светлина, а с огън, който всичко гълта и руши, да заблести, и направи духа ми длъжник на лунните и слънчевите светове, и го превърна в огнено кълбо, виснало над бездните.

А ето, на небесата друг кръг от светлинни духове се яви, подобен на огнения кръг, но по-чист, изкупителен – златен ангел с развети коси, силен, вдъхновен; грабна в шепата си небесните тела, завихри ги в кръг като огнена дъга, която повлече след себе си.

⁶ Навсякъде в текста маркираните с получерен шрифт думи са според оригинала. – Б. ред.

И тогава три Ангела – слънчев, лунен и земен, се събраха и съставиха първия закон на взаимозависимостта, подкрепата и равновесието. Аз оттогава започнах да наричам светлата част на времето **ден**, а времето, лишено от светлина – **нощ**.

Векове изминаха, о, Боже, а духът ми нито един ден не отпочина, а работейки непрестанно, превръщаше всяка нова идея за форма във **форма** и съобразно със земното слово той създаде **закон**, а после с достойнство се подчини на собствения си закон, така че да може на положението от него фундамент да застане и да обмисли нови, по-висши пътища.

На скалите, о, Боже, лежи духът ми като статуя със съвършена красота, все още спящ, но вече готов да приеме формите на човечеството, обгърнат с дъгите на Божията мисъл като с шесторъка гирлянда. От бездната той извел е математическото знание за формите и числата, което до днес се пази дълбоко в съкровищницата на духа и което, изглежда, е вложено в духа, без той да знае и без да има заслуга за това; но Ти знаеш, Боже, че диамантената форма се е получила от живи форми, че водите са започнали да текат от подвижните, слабо свързани помежду си и учещи се на равновесие форми, че на земята всичко е било живо и се е видоизменяло – а това, което днес наричаме смърт, т.е. преминаване на духа от една форма в друга, не е съществувало.

Ето, разстилам пред Теб, мой Боже, тези твърди кристали, които някога са били изначалните тела на духа ни, а днес са вече напълно неподвижни, но все още живи, обкичени с облаци и мълнии: защото това са най-древните египтяни, които са изграждали телата си за хиляди години напред и са пренебрегвали всяко движение, блажено потапяйки се в продължителна неподвижност и покой. Колко мълнии изпрати Ти, Господи, по базалтовите скали на първия свят, колко подземни огъня, колко труса предизвика, за да разбиеш тези кристали и да ги превърнеш в земен прах, който е частица от първите колоси, издигнати от притегателната сила на духа. Ти ли заповяда на самия дух да се самоунищожи? Или пък от ужас той сам е събарял върху себе си издигнатите сводове? И така, докато от разбитите скали добие огън и първата искра, приличаща на голяма луна, се откъсне под грохота на камъка, а после се превърне в огнен стълб и застане на земята като Ангел Разрушител, а днес още лежи в земните недра под седемдневната кора на нашия труд и на нашата пепел.

Тогава, о, Господи, първите духове, тръгнаха към Теб, в огнени мъки направиха първото жертвоприношение. **Принесоха себе си в жертва**. Това, което за тях беше смърт, в Твоите очи, о, Боже, беше само заспиване на Духа в една и събуджане в друга по-съвършена форма, без никакво знание за миналото и без никаква предсънна памет. Тогава първата жертва на охлювчето, което Те молеше, Боже, да му позволиш да се порадва на по-смисления живот на късчета каменна материя, а после чрез

смърт да го унищожиш, е била първообраз на жертвата на Господ Иисус Христос и тя не е била напразна; защото Ти, Господи, възнагради тази смърт, проявена в природата за първи път, с дар, който наричаме днес **организъм**. От тази смърт като най-първа жертва се е родило най-първото **възкресение**. С Твоето милосърдие, Господи, духът придобива чудотворната сила да създава форми по свое подобие и благодарение на тази сила отделните духове се удрят един о друг и възпламенявайки се взаимно, създават форми, подобни на тях самите.

Оттогава духовете започнали да умират и да възкръсват, вместо да се създават, да изтичат, да се смесват или да се разтварят в газообразно състояние. И макар да знам, Господи, че създаден в първата искра, духът ми е живял пълноценно в камъка, едва от тази смърт и тази първа смъртна жертва духът ми започва да живее по начин, видим за моите несъвършени очи, и да ми бъде брат.

Едно-единствено жертвоприношение на духа, извършено с цялата сила на любовта и волята, е дало безчетно потомство от форми, чудеса от творения, които не мога да изброя, Господи, но Ти знаеш най-добре за всички тях, защото няма **следваща** форма, която да се е родила от **предишната** без Твоето знание. Ти първом си приласкал в обятията си моления се дух, изслушал си детинските му настоявания и според Своята воля си му дал нова форма. Едновременно и мъдра, и детска е тя. Защото всеки дух дълго е страдал в своето обиталище и е бил измъчван от житейски несгоди и така е трупал знание и със сълзи те е молил, Теб, Боже, да поправиш мизерните стени на неговия дом; и независимо дали са били те от перли, диаманти, или злато, винаги той е жертвал част от своите предишни удобства и съкровища за Теб, Господи, за да възнагради духа си щедро според неговите нужди.

Кажи ми, стари Океане, как в твоето лоно са възникнали първите тайни на организма? Първият цъфтеж на нервните влакна, в които Духът се е зараждал? Но ти два пъти от лицето на земята си изтрил тези чудовищни и неугледни форми на първичния дух и днес навярно няма да разкриеш чудесата, които Божието учение е видяло в твоето лоно. Гигантски гъби и земноводни растения изплуваха от сребърни вълни; стоноги зоофити пристъпваха по земята с обърнати към земното дъно усти; охлювът и стридата получиха бащина защита за своите тела, покрити с каменни щитове, и прилепнаха за скалата, удивени от живота. Бдителността се прояви най-напред в рогцата на охлюва, а потребността от грижа и страхът, предизвикан от движението на живота, залепиха за камъка стридата. И се народиха във водното лоно чудовища предпазливи, лениви и студени, отчаяно отблъскващи напора на вълните, очакващи смъртта на мястото, където са се родили, нищо незнаещи за останалата

част от природата. А Ти кажи ми, Боже, какви са били първите молитви, отправени към Теб, на тези твари, колко странни и ужасни са били техните желаниа? Защото аз не знам кое от тези безформени чудовища, след като е усетило в своята нервна система движението и някакво разнежване, е пожелало да има тройно сърце. И Ти си му го дал, Боже, едното си поставил по средата, а другите две – като на стража отстрани, и оттогава духът, който е пребивавал в такава форма, от Теб е получавал за три сърца радост, че се е родил, и в три сърца пробождаща болка, че умира. Сега кажи ми кой от тези мъченици за Теб е пожертвал две от трите си сърца и запазвайки дълбоко в себе си само едното, е вложил цялата си творческа мощ и копнеж, за да сътвори **очи**, които в изкопаните днес мекотели удивляват със своето съвършенство, а в първите дни на сътворението са светели на дъното на океана като чародейни тъмnochвени скъпоценни камъни, озовали се за първи път на морското дъно като живи, подвижни, въртящи се, гледащи света и оттогава все отворени, за да станат фенери на разума; а сега, о, Боже, доброволно понякога тези очи са затваряни от недоверчивите люде и за първи път скептично са наричани предатели на разума, измамници на познавателния опит. О, Боже! Ето, аз виждам в полипа, ето – и в корала виждам появата на мозъка и на слуха, аз виждам в природата на морското дъно първия проект на човека в неговата цялост, виждам вече готови всички части на моето тяло, вече подвижни, които някога навярно пак ще се сраснат, а сега предизвикват отвращение и ужас от мисълта за разчлененото тяло. Накрая Духът, изнурен от битката с гигантските вълни на Океана, и трите сърца на Господа принесе в жертва, изтръгна очите си, разплакани от мъка, стенещата си преди това уста, която беше пратил в небесата, сега сложи на нозете, за да може стъпалата му стократно пъти повече да смучат земни сокове, и стана зоофитна гъба – дух ленив, отклонил се от възходящия нагоре път, пожертва своята нервна система (дори и нея) за спокойствие, за нова форма, по-устойчива, и най-вече не така болезнена: а Ти, Боже, унищожи в миг цялата тази природа и от животно, подобно на дърво, дърво създаде.

И ето, о, Боже мой, повторния разпад на Духа. Защото леността по пътя към възхода, възделението по-дълго да се задържиш в материята, грижата за постоянство и удобство на формата са били и продължават да бъдат единственият грях на моите духовни братя – Твоите синове. Подвластни на този единствен закон, действат слънцата, звездите и луните; а всеки дух, устремен напред, дори да има слабости, несъвършенства, щом като своя лик към крайната цел е обърнал, макар и да е още далече от съвършенството, се е вписал все пак в Книгата на Живота.

Ти си милостив, о, Боже, щом под далечните наноси на потопа, под пластовете на овъглени гори си съхранил за мен този първи опит на Духа, покоряващ земята, това първо негово обвързване в пръстен от нерви, тази тройна придобивка на сърце, което само в човека е окървавено, а в Твоя Син, Христос – за първи път не за себе си страда. Благословени са тези, които без Твоя Дух са извлекли чудната природа на най-простите твари, осветили са я с фенера на разума и са говорили за мъртъвци, без да знаят, че говорят за своя собствен живот. Фенерът, който след себе си са оставили в тъмните подземия, ми светеше, когато там отидох; намерих струпани кости, както се случва в живота, освен Твоя Дух, о, Боже, за който сам Ти, Господи, говориш, изпитвайки все тъй скръбта на изживените отдавна дни. Ти единствен знаеш най-добре колко са страдали тези кости!

О, Боже! Духът принесе в жертва организма, а с остатъка от своите безсмъртни сили покори земята и запази искрицата живот в растителните форми. Великолепието му се видя в калуните, а гневът и съпротивата му срещу природата – в твърдите бодили, които покриха земята с високи гори. Сред твоите звезди препускаше това кънтящо земно кълбо, разчорлено, тъмно, защото мъгли и влага висяха като платна от черен креп по челата на тези първи злосторници в природата. Не смея да погледна в тези гори. Един клон, който се беше опълчил срещу вихъра, разтърси въздуха с гръмовен грохот, а разпукнатото семенце на калуните се пръсна и се разнесе тътен, сякаш стотици мълнии в миг връхлетяха; там от земята израсна стъбло с такава мощ, че изтръгна скалите и изхвърли във въздуха базалтовите гори, и те се сгромолясваха и се разбиха на прах и на безформена пясъчна маса. В облаците, в мъглите и в мрака виждам този гигантски труд на духа, това царство на горския Бог, където духът се е трудил най-вече над тялото, отколкото над своята собствена ангелска природа. Това, което след смъртта щеше да се отдели от него – овъглени дънери и изгнили листа, беше най-важният плод на труда му, когато сам духът, вече над формата издигнат, очаква Божията милост, очаква пожара и потопа.

И така, върху изтлелите форми на първото творение, върху вкаменените тела на морските чудовища връхлетя огнен стълб, вторият разрушител и Енцелад⁷, воюващ с живота... Главата му, с облаци обкичена, изля потопа, огнените му крака изсушиха морските корита и векове наред гореше тази земя, с пожари кървави осветяваше Господа във висините – тя, която след столетия, пресътворена и озарена с духа на любовта, ще

⁷ **Енцелад** – в гръцката митология сторък титан, син на Уран и Гея. Победен е от Атина и е затрупан под остров Сицилия. Преданията свързват с него изригванията на вулкана Етна. – Б. пр.

заблести с пламъка на дванадесет скъпоценни камъка⁸, в сиянието, в което я е видял свети Йоан да свети в безпределните простори на световете.

О, дух мой, в безформеността на твоя първи зачатък вече имаше мисъл и чувство! С мисълта си ти взимаше решение за новите форми, с чувството и с огъня на любовта се молеше за тях на Създателя и Твой Отец. Тези две сили ти съсредоточи в две точки на твоето тяло – в мозъка и сърцето, а това, което получи от тях в първите дни на Сътворението, Бог повече не ти го отне, а с принуда и болка застави твоята природа да твори по-хубави форми и по-голяма сила в теб призова. Ужасен и гневен заради отпора на тялото, започна да предеш сребърни ленти по морското дъно и да съграждаш третото страховито змийско царство. Сякаш телата на онези изпепелени дънери сами възкръснаха на морското дъно, превърнаха дървесната сърцевина в нервна система, сложиха мисълта и сърцето на земята и накараха мисълта да поеме водачеството и да изпревари сърцето, снабдиха очите ѝ с фенери и ѝ заръчаха да разубнае предпазливо, което свидетелстваше за уплаха на духа... Господи! Ето виждам главата на огромно влечуго – първата глава, подаваща се от спокойното море, която се чувства господарка на цялата природа, царица на всяко съвършенство. Виждам как достолепно оглежда небесата, очите ѝ срещат слънчевия диск и тя се скрива ужасена на дъното на мрака... И чак след години от столетния живот на влечугото тази глава се осмели да влезе повторно в битка със слънцето... Раззина паст... изсъска – и в този съсък разбра за Божия дар на гласа, който също е бил добит от усиления труд на духа. И разтревожена, тогава тя се върна в утробата на водата, чудейки се дали в някогашните съкровища има достоен дар, който да ти бъде принесен в жертва, Господи, за отплата на гласа, на тази песен на чувствата и разума, която днес, след векове, Ти пее химни и е връзката и сплотяващото слово на духовете, устремили се към Теб.

Оттогава чувам, Господи, света, изпълнен с родилните стонове на природата, чувам риданията по сипеите на крайморските скали, умоляващи Те в мъгливия въздух да се смилиш над тях. Защото бурно страда в тях духът, изпълнен с все по-силно чувство. И ето, близо до сърцето вече се показва кърмещата гръд като печат на майчината любов, ето кръвта на земноводните става червена и в мляко се превръща (тази кръв, на която е съдено да бъде още по-бяла и да се превърне в диамантена течност, бликаща от раните на разпнатия Христос). И ето, ражда се накрая онзи порядък, който предизвиква в повърхностния поглед вечен страх и болка, защото духът, след като е изработил по-съвършена форма,

⁸ В *Откровението на св. Йоана Богослова* стените на Свещения град са украсени с дванадесет скъпоценни камъка (21:19-20). – Б. ред.

е почувствал недостатъците на отхвърлената предишна форма и я е презрял, а после най-често си ляга като Каин, за да гризе мозъка на по-малкия си брат и да избърсва окървавената си уста с косите му. Това било е първото *каинство* на природата, вредно за висшия дух, защото се сливало с духа на нисшата природа, но в Твоите очи, Господи, това не нанася никаква вреда в естествената верига на съзиданието, тъй като чрез ускоряване на телесната смърт се ускорява духовният възход на живота, а смъртта е останала като закон на формата, така да се каже, царица на маските, на обвивките, на одеждите на духа и досега е призрак без никаква реална власт над творението.

Ти знаеш, о, Боже, че не съм се заел да описвам делата на Природата: навярно идните векове ще разберат как е действал сътворяващият дух, какви жертви Ти е принасял, какво е получавал, какво е губел, какво си е възвърнал? Този кордон и до днес е мистерия и духът човешки ще бъде обзет от ужас, ако Ти директно, Господи, му покажеш цялата негова история. Ще трябва да го държиш за ръка като дете, когато отвориш под краката му цялата бездна от знания и го заслепиш със светкавиците на Твоята истина.

Аз – объркан и потънал в размисли за Теб, възраждан едва в няколкото мига на почувствана истина, когато разглеждах създанията край мен: стръкче трева или пък птиче, чирикащо на оградата... Но с каква радост, о, Господи, видях, че всяко нещо израства от една идея – идеята за **творческата способност на духа!** Ти знаеш това – Ти, който задържа духа на устните ми и ми позволи да поживея още няколко дни в безспирен разговор с тайните на природата!

Няма да разкрия, о, Господи, пред очите на хората другите подземни царства, нито катакомбите, където лежат трупове на втората форма на разстояние, не по-голямо от дължината на една кирка, но отдалечени от съществуващия днес свят с безбройни векове. Духът, който е живял в тях, велик и опиянен от нектара на Боговете, застана пред Теб, о, Боже, в чудовищни гигантски форми. Във всяка форма има спомен за миналата и откровение за следващата форма, а във всички форми заедно има откровение на човечеството като съновидение на човешкото възплъщение. Човекът е бил дълго време крайна цел на творещия на земята дух.

Всичко обаче е хаотично и насила... Като че ли духът твори отчаяно и все още е неуверен в своята собствена мощ и съзидателност. Именно в прескачанията от царство в царство се проявява тази аномалия... и затова Ти, Боже, унищожи почти всички междинни форми, желаейки сякаш посредством мистерията да придадеш величие на самата природа и скривайки миналото, да насочиш духа ни преди всичко към бъдещето.

Присънват ми се, о, Господи, тъжните лунни нощи на първата природа, хаосът на змийското царство; виждам, Господи, върху скалния отломък онзи първи гущер, за който духът вече замисля птича глава и Икарови криле... Защото тръгналият към земята дух трябва като птица да я облети, нужно му е най-общо познание за природата, трябва да разбере как текат реките, докъде се простират горите, къде отиват планинските вериги. Първият, който е видял Израел, първият певец на Епопеята на Сътворението с вдъхновение е узнал, че на птиците е дадено първенството преди животните, че земните духове най-напред на криле са се понесли и са видели своето бъдещо местонахождение, а после са принесли в жертва своя полет за форма, стояща по-стабилно на земята и способна изцяло да я управлява.

Усмивам се днес, о, Господи, виждайки изровения скелет, който няма име в днешния език (защото е изтрит завинаги като форма). Усмивам се, виждайки първия гущер с клон на птица и с крило на крака да лети с колумбовска страст из света и да търси терен за едрите чудовища, които го следват, поглъщайки цели ливади и гори с масиви от листа и клони. И кой знае дали изгубеното днес от духа творение на светлината не е правело така, че този предводител на тварите да е изглеждал като страшен горящ над земята фенер – огнен дракон, който до днес присъства в човешкия дух като някакъв мрачен страховит спомен... Следвайки този дракон, плъзнаха по земята страшилища, чрез духа сътворени от кости на кораби – жадни за живот, с искрящи очи, ненаситни на храна, готови да погълнат цялата земя; гигантско стадо, срещу което Ти, Господи, три пъти изпрати опустошителни вълни и днес в три ковчега под три покроба пепел си го запазил за нас, за да ни назидаваш посредством страха и спомена.

Какъв дух, о, Господи, е бил онзи Ной, който на петата вечер в построения от него ковчег не е допуснал гущерите и огромните слонове, а е прибрал онези създания, които сега живеят в хармония и взаимно съгласие – формите, които са изработили човешката форма! Тази тайна е скрита за мен, о, Господи, ала в това аз виждам Твоята лична воля и Твоята ръка, положена върху света, която едва в деня на окончателния съюз с човека си отдръпнал от подвластната Ти до този момент природа, оставяйки я на нейните собствени закони, а на човека съобразно с тези закони – творчески устрем и свобода на духа.

На шестия ден покълна в духа идеята за човека, а тази идея и най-дребното стръкче тревица вече логично е вписало в своята форма. Духът, този работник Божи, започна да твори и бавно да напредва, защото в този многовековен труд в борба с материята неведнъж се е влюбвал във формата, изпадал е в гняв, поддавал се е на нагона, сам заставайки срещу

собствените си закони, управлявали миналото. Неведнъж се е отпуснал в леност и е заспивал по пътя на създанието, неведнъж е правил крачка назад, Господи, и е продавал своето първородно право за храна, за една паница леща; друг път е бил по-смел и макар по-малък по възраст, е взимал овчето руно и е получавал бащина благословия, а после е изпреварвал потомството на брат си със своето потомство. Така би трябвало да се разбира несправедливостта, която Моисей свише е знаел, че в духовния свят тя е просто справедливост... Защото в човешката история се е повторила като в огледало цялата история на духа в природата.

Би трябвало да се възкресят трупове на мъртвите от онези пет дена и да се разговаря с духовете на изгубените форми, за да се опише с точност веригата от форми, за която мъдреците са се досещали, опознавайки материята; защото Ти знаеш, Боже, че някои форми, които са преминавали от едно царство в друго, са били уродливи и не са били допуснати в Ноевия ковчег на живота... За тези изгубени брънки във веригата на създанието ще бъдат съвсем напразни усилията на онзи, който забелязва правилните форми; и само този, който единствено с духа си може да обгърне цялата природа, ще се научи да разбира нейните тайни в дълбините на собствения си дух.

Позволи ми, о, Боже, за втори път да почувствам моето предчовешко дело – делото на шестия ден, което духът ми извърши, помъдрил от знанието, придобито през петте дни, и създаващ всичко наново, така че нищо от сътворените вече дарове и блага да не погине...

Всяко **дърво** е велико решение на математическа задача, тайна на числата, които в несъвършените растения са четни, а в по-развитите – нечетни, и всички те правят **единството** на дървото. Решението на въпроса за множеството в единството е първата задача на растителния дух и му носи наслада и удовлетворение. И тази първа багра, която днес виждаме по дърветата, е най-логично следствие от жълтата светлина, с която се хранят растенията, смесена с небесносиния въздух и вода... Тези два атмосферни цвята, сгъстени и плътно изпълнили растителната тъкан, са изработили за духа на дърветата онази първа одежда, онези смарагдови мантии и коси, изобразени в книгите на Моисей като смокинов лист, от който човекът е направил първата си дреха.

Не са ми безразлични, Господи, нито цветът, нито формата на всеки лист, защото ми открива природата на духа и разказва за моя собствен труд, който някога съм положил за растението... Знаем какво означава и най-малката извивка на листото, защото с всяка форма моят дух ми е доказвал колко много се е трудил...

И така, ако проправя път на злия, но изпълнен със сили дух, който отчаяно се бори с морските вихри, преодолява съпротивата на стихииите,

издига се нависоко и на свой ред победен се завръща, за да събира сили и после да се стрелне нависоко и да надмогне стихииите; и ако около линия, право вървяща към целта, на два пъти начертае неговия зигзаг с остри ръбове, ще се получи листо на магарешки **бодил**, чиято бледност и рисунък сякаш са пътищата на зъл и силен дух, който под повърхността на острите ъгли упорито се е трудил, за да постигне формата на това растение.

Ако си представя, че този дух не е зъл, а силен и с още по-голяма мощ се съпротивлява на природата, той ще ми даде заобленото от двете страни листо на дъб, в което духът се огъва под силата на стихииите и пак с достойнство се надига като морска вълна, тежко и властно.

Ако обаче един дух има малка сила и слабо се съпротивлява срещу света, той ще очертае тъничка пътечка около средната линия и пред погледа ми ще изплува леко назъбено листо на **розов храст** и ще си помисля аз тогава, че този дух не притежава нито отровата на змията, нито силата на дъба, а финеса на красотата, може би дори само усещането за нея, родило се за първи път в света.

Днес пътят на човешкия дух е такъв, каквато преди векове е била пътечката, прокарана от него, когато е вървял към крайната си цел с листото на едно растение.

О, какво възшебство! Боже мой, с това свое изначално старание растителните духове създаваха форми, които после отново се проявиха в подредбата на света и впоследствие увенчаха със слава човешката изобретателност. Ето, изглежда, че цветето е едно, а пък всъщност е цял **народ** от цветчета, събрани в чашка, която е управлявана от един оплождащ орган. В сърцевината на това цвете народ са цветята **граждани** – те работят и взаимно се съветват, а периферията е охранявана от бели листенца, безполови като армия илоти. О, Господи, като гледам това първо чудо на творческия дух, аз вече виждам, че същият този дух ще управлява продуктивния труд на пчелния рояк, царството на пчелите, наложеното от кралския ред покорство на кошера; виждам, че същото това ще се повтори с ятата на птиците, че накрая подобна форма ще се появи и сред хората, без да знаят, че първата идея за обединение и власт е покланала в растенията и преминавайки през веригата от форми, е трябвало да се развие в човешката природа.

А ти, Атинска републико⁹, ми прости, че твоего начало виждам в цветчето на детелината, което е съставено от равнопоставени, но отделни граждани, събрани не в обща чашка, а на едно стъбло; сред тях е

⁹ Словацки има предвид Атинската демокрация, която е най-ранната форма на демокрация в света. – Б. ред.

Темистокъл¹⁰ и макар наглед да не е по-различен от останалите, е седнал на самия връх на пирамидата, заемайки най-високия пост.

Дотогава мисълта сама е творяла в растителния дух, пресмятала е трите листенца на стъблото и е оформяла петте листенца на цвета; мисълта е разположила венчелистчетата около една майка, създава семейство и предчувствие за народно единство. Дори самата математическа мисъл, изглежда, се е развивала в растенията – а чувството на удивление, което винаги се ражда от сърцето и от придобитите чрез мисълта качества, е достигнало до първото знание за това, което тепърва трябва да се изучава. Така че цветът и неговият плод са следствие от работата на двете сили на духа; сладостта в крайния продукт на растението или пък разяждащата отрова на бодливия храст попадат в обхвата на моралната преценка... Ябълката може да бъде за човека символ, включващ и добродетелта, и греха на собствения му дух; вече след като я е изял, той може да се слее или с духа на вината, или с духа на заслугата. Защото, раждайки както цвета, така и плода, духът е имал вече познание за злото и доброто, имал е чувство за красота и за безформеност, имал е заслуга или вина за крайната цел на духа. О, първа книга на Сътворението! Всичко в теб е необятна бездна от познание и истина! На децата, които надничат плахо иззад завесите и бавно израстват със синовно чувство към Бога, ти разкриваш и разясняваш всичко!

Къде свършва твоят труд, растителен дух? Ето, вдълбочен си в идеята за по-съвършен организъм и в сътворяването на такъв растителен вид, който след превръщането си в нервна система би могъл веднага да застане сред органичните създания. Мой Боже! Не насекомото, видно в някоя книга и приличащо на листо, ми проясни тайната на духа; защото то би могло да бъде просто игра на природата, чиста случайност на творещите се неща; но аз, Господи, видях под селския плет как грахът от изгнило семе тръгва нагоре и като зелена гъсеница пълзи по защитните пръти с предпазливостта на червей. Всичко, което природата със своята организирана растителност може да принесе в жертва на Божия дух, тя го принася в жертва за един по-съвършен живот. Нечетните числа в нея вече са окончателното съвършенство на мисълта, духът не може повече да ги усъвършенства или промени. Но виж, Господи, как това растение – крехко, немощно и бледо, забравило за собствената си устойчивост, отчаяно разперва във въздуха ръце; и ето, цветът му вече иска да отлети от стъблото, окрилен като Психея, и Те моли, Господи, за полет на пеперуда. Ти ще изслушаш този дух, Боже, и ще му позволиш да придобие формата, за която Те моли, а своята форма, макар и толкова крехка, но вечна, той ще завещае на своите братя – духовете, идващи след него.

¹⁰ Темистокъл – атински политик и полководец от VI в. пр. Хр. – Б. пр.

О, Господи, колко мъдрост виждам в първите събднати желания на растителния дух! Какъв съвършен майстор е той на земята! Там, където солената роса разяжда тухлите дори на направените от хората паметници, крайморските духове са измислили кадифето, в което се обличат, и подобни на нимфи, накичват косите си със сребристи перли, които долитат от плитките на океанидите; слънцето изпива тези ефирни диаманти и разяждащите сълзи на морето изсъхват в миг, преди да паднат върху сърцето на растението... Другаде обаче дриадаите са си направили от лимоновите дръвчета огледала срещу палещите слънчеви лъчи и обсипани със златни стрели, те ги изстрелват обратно към слънцето с гладкия и бляскав лак на листата... Покажете ми природата, където стихииите вилнеят, където вихрите се сражават с вълните, където в цепнатините на скалите растенията се борят за живот; и без да търся помощ от някоя дриада, от духа си ще кажа онази молитва, с която тези духове са се молели на Бога за своята тленна форма... Защото моят дух се молеше от векове и се трудеше така, както и те, и сега е тъжен, когато сред дивата природа познае в бледостта на растенията колко изтощителен е бил трудът.

Позволи ми тук, о, Боже, да издам една от малките тайни на духа, преждевременно излагайки я навярно на присмех. Ето, обонянието ми е свидетелство за това, че съм пребивавал в растителни форми преди векове, когато духът на тялото (което сега аз имам) е изработвал кръвоносни съдове ведно с чувството за красота или за безформеност и отрова. Щом усетя уханието на розата, за миг забравям като в упоение копнежите и тъгите на човешката ми природа и сякаш се връщам в онези времена, когато целта на моя дух е била да създава красота, и вдъхването на аромата е било за него единственият миг на отмора и наслада... И така, о, Господи, аз се връщам поне за миг в моето детство – и сякаш от бездната на Сътворението ме облъхват бодрост и младост... Напразно, о, Господи, научно ми обяснявах как ароматът въздейства върху обонянието; а исках да знам как въздейства това сетиво върху душата ми, която, щом усети аромат, или се развеселява, или се натъжава.

По този път, о, Безсмъртни, работеше Твоят най-злочест ангел и покорен син в растителното царство, докато накрая с последната си форма възходи в по-висш свят – там срещна други потоци на отрудени земни сили, а всички те бяха устремени към постигане на крайната човешка форма.

Там, о, Господи, охлювът – първият морски обитател, съобразителен и уверен под каменния щит на дългия си живот, накрая Ти принесе в жертва своя седефен дом; преобразува го (чрез духа на желанието) в коруба на костенурка; а след това той Ти даде още нещо от своята защита, Боже, крилата си, подмолно изработени под роговия щит, и като скарабей (египетски образ на божество) полетя в пеперудените селения на

духа... През целия този мъчителен път на преобразувания и труд той не пожертва за Теб, о, Господи, своята плодовитост, а по традиция запази известно сходство на формите – и от морето ги пренесе в небесните प्रदेशа на свободния полет...

И ето, царството на влечугите, което още в първите дни на Сътворението беше заслужило чудото на летежа на птеродактила, Ти принася в жертва своите крила на гушер – пред Теб се прекланя, придава червен оттенък на кръвта си – и целият клас безгръбначни пропълзява към посъвършената природа на насекомите...

Защото в насекомите, о, Господи, духът започва да гради първите морални добродетели – усърдието на мравките, социалния ред на пчелите. После той събира тези добродетели и ги съчетава по двойки – смелостта и благородството при коня, верността и покорството при кучето остават завинаги неразделни и като посестрими обитават дори човешките духове... Ти знаеш, о, Господи, че цялата картина на философската школа на материалистите, всички онези сили, инстинкти и добродетели, създадени от Сътворението, са дадени на човека в почти напълно готов вид, но под формата на груб материал – за да ги обработи той, влагайки своето знание, да ги разпали с огъня на божествената любов и да ги поведе към ново съзидание... За тези добродетели и дела на духа аз няма да говоря, защото тях всеки дух ще разпознае във всяко близко същество: ще разкаже само за някои събития, които изглеждат феноменални в развитието на духа.

Ето, понякога духът, пожелавайки нова форма и подредба, отрежда **малка отлика** между отделните индивиди, най-често например състояща се само в цвета. Някои цветя и животни са успели да измолят, така да се каже, от Бог разлика и по козина, и по цвят. Бог не е отхвърлил желанията на духовете, но заради непълнотата на жертвата е пратил за наказание слабост на духа и неиндивидуализирана стабилна форма; такива цветя например най-често са безплодни, а животните и птиците минават на домашна служба и там търсят закрила от по-висшите духове. Котката жертвопринася на Господа своята дребна форма и става тигър – господар на пустинята... А ние, Господи, щом Ти дадем всичко онова, което ни различава от Исуса Христа, до каква достойна длъжност и до каква степен ще ни издигнеш в свещената йерархия на Твоето Слово?

Но ето, Ти, Господи, дори върху духовете, продадени в робство, си положил милостивата си десница – десницата на Твоята специална благодат и закрила. Арабинът, приел коня за свой приятел и възпитал у него дух на благородство и смелост, е за него като Отец Освободител, а пастирът, седнал с кучето си в полето, въздига в себе си и освобождава духа на смиренното и верността... В тази тайна се крие цялата история на египтянина

Йосиф – по-злочест от братята си и продаден от тях в робство; всичко това го прави по-силен и той става благодетел на своето семейство.

Виждам също, о, Господи, че на добродетелите, които днес рядко се срещат у хората, съответстват също толкова редки подготвителни форми в древните царства на Сътворението, а това за мен е свидетелство, че ние сме си същите по дух, каквито сме били, когато толкова отдавна сме създавали тези форми... И ето, за да вложи у хората добродетелта на трудолюбието, духът е работил в мравките, в пчелите и в безброй много домашни животни, докато, обратно, рядко срещаният героичен дух на благодородството и на силата само понякога се е възплъщавал във формата на лъв или на орлова гръд, обичаща бурите и мълниите.

А сега, о, Боже, усещам, че цялата тази преизпълнена от духа природа те призовава за най-съвършената окончателна форма на човека; защото тя знае, че чрез извисяването на един дух се възвисява цялото Творение до най-крайните му предели. И ето, преди сетната молитва за Твоята милост, о, Господи, дърветата се окичиха с най-красивите си плодове и цветове, за да Ти покажат заслугите и делата на духа в най-съвършени форми. Ето, най-гордите творения слязоха в Едемската градина, забравиха за страсти, гняв и кръвнишка мъст, чрез молитва възвисени в духа, въздигнати с въздишката на духа над собствената си природа. Ето, долетяха орлите със свита от лебеди и жерави, подредени в гирлянди, заставаха неподвижно в небесата, заобиколени от блещукащи птици – картина, подобна на Твоя ангелски двор и на Твоя трон, обкръжен от дъгоцветни ангели. И това бе единственият миг на покой и рай на земята; и ето, Господи, Ти извика при Себе Си онзи дух, който вече беше достоен за човечеството, изслуша го, прецени го и му позволи да приеме нова форма на земята, а в тялото му като в книга Ти вписа всички тайни на древния предчовешки труд. Тази книга се съхранява до ден днешен в глъбините на целокупния дух на човечеството; и ако, о, Господи, целият човешки род и всичко сътворено изчезне, тогава единственият оцелял човек ще открие в своя дух положения в миналото труд; и освен изчезналите форми никаква друга загуба не ще застигне наследството на земното кълбо. Осанна на Теб, о, Господи, защото Ти си Създателят, но моят дух също има заслуга за собственото си сътворяване... А сега къде от тази висота да се върна – дали към старото си знание, или в онази бездънна пропаст, където животът ми, преди да се родя, е бил дълбока тайна, а бъдещето не е имало никакъв смисъл? Излязъл от миналото, ето тук сякаш заставах на скалата на Сътворението... И виждам какво съм постигнал и какво още ми предстои да направя... И ето, моят дух, работейки с човечеството, вече е изпълнил голяма част от своята задача; над

животинските инстинкти и достойнства вече са постигнати много плодове на човешкия дух, много човешко-ангелски сили. За този труд ще Ти разкажа, Господи, в други книги, а сега позволи ми още веднъж да се обърна към шестдневните бездни на Сътворението и да си взема сбогом със спокойната и застинала природа, защото към бъдното аз се отправям.

О, дух мой, когато ти още в кремъците принасяше в жертва форма и устойчивост, мислейки, че ги принасяш в жертва на своята вечност... когато, казвам, принесе себе си в жертва на смъртта, Господ прие твоя дар, но те измами, както баща би измамил любимия си син. Защото благодарение на тази жертва ти в хода на времето не само постигна човека и можа също като Ева да възкликнеш: „**Придобих човек от Господа Бог**“¹¹, но Бог ти даде и това, за което ти никога не си и мечтал... Даде ти вечността на прераждащите се форми – силата, която кара форма, сходна на твоята, да се преражда чрез теб... Благодарение на тази благодат човек е способен не само да не губи своето безсмъртие и ни една частица от духовната си сила, но да възпроизвежда подобна на себе си форма и тя да става обиталище на подобен нему дух. Защото той не ражда дух, а дава форма на подобен нему дух, който вече е готов да се роди, и дарява своя брат по дух с достъп до видимостта. В това сходство се крие цялата тайна на съхраняването на родовите добродетели, които не се преливат заедно с кръвта от тяло в тяло, а произтичат от закона за подобие, според който в сходни тела само сходни по своята природа духове могат да пребивават. Това безсмъртие на формите, постигнато чрез смъртта, доказва, че чрез жертвата духът постига власт над смъртта и сякаш заобикаляйки, така да се каже, законите на инертната материя, ги преодолява и премахва. Ето, Боже, веднъж останах поразен от великата сила на развалините по древните полета на Римската империя – жадно очите ми търсеха поне една колона, която да нарисува в зениците ми същите форми, които някога са били рисувани в зениците на императора... Но създаденото от човешка ръка променя своя облик... Паметници, издигнати, за да пребъдат във вечността, бяха се сринали... Капките роса бяха изпили очите на мраморните статуи... Без да съм сигурен, че виждам някаква форма, която е била видима преди столетия, съзрях врабче, което долетя на песъчливия път и кацна сред разбитите гробници... А духът ми изведнъж почувства сигурност, че същата шарка на перушината, същия черен нагръдник са виждали легионите на Вар¹²... И наистина, от онова време моретата са се отдръпнали, а Рим е потънал под двадесет стъпки прах.

¹¹ Битие 4:1. Цитатът е по Синодалната библия (1992). – Б. ред.

¹² **Публий Квинтилиий Вар** (ок. 46 г. пр. Хр. – 9 г.) – древноримски политик и военачалник. Остава в историята с поражението от германските племена при битката в Тевтобургската гора. – Б. пр.

Ти, Дух отруден, изпреварил вековете! Ти знаеш, че е вложен в теб зародишът на светлината, обезсмъртяващ тялото – свещеният противник на огъня и този, който те преобразява в последните ти дни... Този елемент на изкуплението, който чудодейно в бъдеще ще позлати израженията на формата и който само като сянка бе изплувал в гълбините на първоелементите, обгърна някои морски растения в неясните очертания на дъгоцветни отблясъци, а някои пеперуди превърна в звезди на Психея, а после угасна, заменен от нисшите духове срещу нещо полезно... Вече не се вижда в птиците – жеравите, предвождащи гирляндите от птици в тяхното тъжно пътешествие, кълещо от стенания, вече не се превръщат в светилници и факли; нито хвърлят светли ленти и пламтящи дъги към изгубените в мъглата мореплаватели... А тази стихия, която превъзхожда гласа, защото е по-способна да изрази Божия възторг – златната светлина, о, Господи, ни се разкрива в бъдеще като най-съвършен инструмент за свещени песнопения – наша духовна храна, която от онзи престолен небесен град към нас се спуска.

Този вековен труд, о, дух мой, този триумф над хаоса и бурята е твоят първи венец и твоята първа заслуга пред Бога. Господ не е забравил твоите дела – напротив, Той уважава и съхранява сътворените от теб форми, не позволявайки те да бъдат променени. Той е сложил върху изписаната от теб книга своя дълготраен печат; и ако си достоен и пожелаеш да достигнеш истинско познание за природата, пред теб той отваря златните страници на книгата на Сътворението, изписани от теб с различен почерк, за да ги разчетеш, да вникнеш в тях и да ги сравниш с другата тайнствена книга, съхранена в гълбините на твоя дух... И ти се радваш, о, дух, когато откриеш някоя от истинските тайни на мъчителния път, а твоята съвест ти дава увереност, че си разчел същинската мисъл на Бога, съдържаща се във формите, но изучаването на миналото е нищо, ако не ти разкрива цялото бъдеще... Ето, в тези книги е разкрита тайната на смъртта, тук ясно е записан законът за следващата творческа еволюция – законът за жертвата. Не се отделяй от Твоето начало, Ти, Видим Ангеле, и имай вяра в истината, която ще надмогне пристрастяването към науката. В твоята святост се крият разкрепостяването на духа и силата на неговото бъдеще... И мъдростта, и формата на всяко дело занаят... И победата, и свободата, и избавлението от ярема на фалша и властта.

О, Господи! Ти, Който си заповядал на ромона на морето и на шумоленето на поляните, разлюлени от вятъра и осеяни с бледи цветя, да ме научат на езика на тази книга и да събудят знанието, заспало дълбоко в душата ми, направи така, че думите, изписани с въздишка, да преминат като вятъра и като ромона на морето, а преминавайки покрай велики духовни сили, спящи в отечеството ми, да ги изведат от собственото им

неведение до светлината на тяхното самопознание... Нека целият свят да бъде изведен от тази Алфа... и от Христа... и от Твоето Слово; нека се разгърне в сияйна яснота цялата мъдрост с Божията любов, сътворявана в лоното на духовете, и да озари всяка наука... За това, Боже, Повелителю мой, Те моля аз! Моля Те за прозорлива вяра и нека усетя безсмъртието, родено в духовете от прозорливата вяра. Моля за слънцето на Божията мъдрост, в което вече виждам Ангела Мечоносец на бъдещата **жертва**.

Защото всичко от Духа и за Духа е сътворено и нищо за плътска цел не съществува... – върху тези думи ще бъде основано бъдещото свято познание на моя Народ... а в единството на знанието ще се зачене и единството на чувството... и проглеждането на жертвите, които чрез духа на свято отечество повеждат към крайните цели...

Отче мой, Боже... Ти, Който според свидетелството на Иисус Христос от никого още не Си видян на земята и който сега през кървавите и измъчени грамади от форми на Сътворението погледна, Ти имаш тъмно по форма лице, но милостиво и справедливо към Духовете и към моя Дух и затова по-ясно и сякаш по-близко. Направи така, че този единствен път на просветление и озарение – пътят на любовта и съпричастието, да свети все по-ярко със знанието на всички Слънца... И поведи Твоя избран народ, който сега върви по мъченически път, да стигне окрилен до Божието царство.

КРАЙ

Превод от полски: **Димитрина Хамзе**